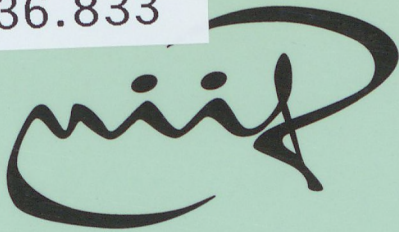

MC
136.833

*Nemzeti Információs
Infrastruktúra
Fejlesztési Program*

*Információs
Füzetek 1.12.11.*

FEKETE LÁSZLÓ - KOKAS KÁROLY - LACZKÓ SÁNDOR

A HÁLÓZAT HASZNÁLATA
A FILOZÓFIA
TERÜLETÉN

*Budapest
2001*

Fekete László – Kokas Károly – Laczkó Sándor

Fekete László – Kokas Károly – Laczkó Sándor

A hálózat használata a filozófia területén

I. 12.11.

NILE

Budapest, 2000

Fekete László – Kokas Károly – Laczkó Sándor

A hálózat használata a filozófia területén

I. 12.11.

N.I.I.F.

Budapest, 2001

NIIF Információs Füzetek I. 12.11.

- © Fekete László (laszlo.fekete@phil.bke.hu)
© Kokas Karoly (kokas@bibl.u-szeged.hu)
© Laczkó Sándor (laczkos@bibl.u-szeged.hu)

Sorozatszerkesztők:

Drótos László (kondrot@gold.uni-miskolc.hu)

Kokas Károly (kokas@bibl.u-szeged.hu)

Lektor:

Simon Ferenc (sferenc@sol.cc.u-szeged.hu)

ISBN 963 00 5890 1

Hibás szám ISSN 1219-5480

ISSN 1219-5472

Kiadja a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Iroda

NIIFI igazgatója: Nagy Miklós

A kiadásban közreműködött: Kornétás Kiadó

Ügyvezető igazgató: Pusztay Sándor

Nyomta: Reprográf Nyomda

Felelős vezető: Nyitrai Zoltán ügyvezető igazgató

MC 136.833

2002

Tartalom

Bevezetés / 7

Amit induláskor tudni kell / 8

Hálózati kalauzok a filozófia művelői számára / 10

Keresőrendszerek / 12

Szakrend szerinti indexek / 12

Automatikus indexek / 12

Ajánlott hazai kiindulási pontok / 14

Hírsoportok és levelezőlisták / 16

Hírsoportok / 16

Levelezőlisták / 17

A filozófia oktatásával és kutatásával kapcsolatos hazai és külföldi tájékoztató pontok / 19

Ajánlott hazai kiindulási pontok / 19

Ajánlott külföldi kiindulási pontok, / 20

Filozófusok a hálón / 22

Filozófiai szövegek a hálón / 27

Elektronikus szövegek gyűjteményei / 27

E-folyóiratok / 29

Filozófiai lexikonok és enciklopédiák / 31

Bibliográfiai információk / 33

Könyvtárkatalógusok, szakirodalmi adatbázisok / 33

Könyvkiadók, könyves adatbázisok / 34

Bevezetés

A virtuális valóság, a számítógépes hálózatok világa a filozófia művelői számára több szempontból is figyelmet érdemelhet. Egyrészt mint probléma jelenhet meg számukra, amennyiben szembesülni kénytelenek az Internet által szimbolizált kommunikációs társadalom nyelvi és kulturális problematikájával, a tudás szerepének és a társadalmi kommunikáció hagyományos formáinak a megváltozásával. Másrészt pedig olyan eszközként állhat rendelkezésükre, amely megkönnyítheti a hatékony kutatómunkát, a nemzetközi filozófiai élet eseményeinek nyomon követését, az információk cseréjét és a szakmai kommunikációt, valamint a kutatómunkához nélkülözhetetlen szakirodalmi tájékozódást. Utóbbi esetben a lehetőségek száma óriási, érdemes élni velük. Jelen összefoglaló a filozófia azon művelői számára szeretne néhány navigációs támpontot nyújtani hálózati kalandozásaikhoz, akik eszközként kívánják használni az Internetet, s akik elemi szinten már megismerkedtek az elektronikus hálózatok világával, így a levelezés, illetve a világhálózaton való böngészés valamely WWW "nézegetővel" már nem okoz nekik gondot. Az összeállítás készítői tudatában vannak annak, hogy a navigációs támpontok száma meglehetősen nagy, ezért nem törekedhettek teljességre, csak az általuk legfontosabbnak tartott hálózati helyeket igyekeztek megemlíteni, ami nem jelenti azt, hogy más úton ne lehetne elindulni, vagyis bárki tetszése és igényei szerint kalandozhat.

Amit induláskor tudni kell

Előzetesen érdemes felvázolnunk néhány fontos dolgot:

- A hálózati kalandozásokhoz először is szükségünk van egy, az Internet elérésére alkalmas számítógépre, amely lehet egy nagy szerverhez közvetlenül kapcsolódó X-terminál, vagy egy PC-n futtatott X-terminált emuláló program, esetleg gépünk maga is munkaállomás (RISC alapú vagy például a terjedőben lévő INTEL alapú linuxos UNIX rendszer). De lehetséges és elterjedt, hogy Windows alapú PC-vel dolgozzunk vagy ritkábban valamilyen Apple géppel.

- Bármilyen technikával is rendelkezünk, nélkülözhetetlen, hogy gépünk az Internet alapjául szolgáló TCP/IP típusú kommunikációra képes legyen, vagyis tudjuk használni a *telnet* és *ftp* parancsokat, küldhessünk bármilyen internetes címre *e-mailt*, illetve tudjunk futtatni valamilyen *World-Wide Web* "böngésző" szoftvert, (legjobb, ha az Internet Explorer 5-öt, a Netscape 4.6-ot vagy újabbat, az Opera Software 1.0-át).

Amióta a WWW szinte egyeduralkodó lett a hálózaton, megfigyelhető, hogy a korábbi rendszerekből az információkat ezen új formában is közzéteszik. A másik érdekesség, hogy a WWW "böngésző" szoftvereket alkalmassá tették arra, hogy szinte minden korábban létező Internet-típusú kapcsolatot kezelni tudjunk velük. Mit érdemes erről dióhéjban tudnunk?

- A Netscape, az Explorer és társaik segítségével a hálózat különféle gépein elhelyezett hypertext szövegek - melyek HTML (HyperText Markup Language) formában készülnek - között navigálhatunk. Ezt a kapcsolatot hívják HTTP-nek (HyperText Transfer Protocol).

- Mivel a Web-böngésző szoftverünk kezeli a régebbi szolgáltatásokat is, ezért kialakítottak egy egységes rendszert, az URL-t (Universal Resource Locator), melynek segítségével nemcsak eleve WWW alá szerkesztett dolgokat (HTML-dokumentumokat) nézhetünk meg, hanem kiadhatunk mail vagy telnet parancsokat is, sőt ftp-t is használhatunk, illetve menük rendszereként láthatjuk bármelyik gopher anyagát. Az URL első része azt jelöli, hogy milyen kapcsolati típust építünk majd fel (http, telnet, ftp, gopher, stb.), majd a `://` jel után megadjuk a vonatkozó szolgáltató gép Internet-címét; az utána következő `/` jelek pedig (ha vannak) már az adott gép alkönyvtári struktúrájára utalnak, majd az utolsó `/` után jön az adott HTML formátumú dokumentum neve. Nézzünk most az URL hivatkozásra néhány általános példát:

a) WWW azaz HTTP kapcsolat a Magyarország-nyitólaphoz:

<http://www.fsz.bme.hu/hungary/homepage.html>

- b) telnet-tel bemegyünk a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárába:
telnet://opac.bibl.u-szeged.hu
- c) az NIIF (Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program) központi gopherére megyünk:
gopher://gopher.iif.hu
- d) ftp-vel az NIIF nagy program-archívumait vesszük célba:
ftp://ftp.iif.hu

Az Interneten való barangoláshoz számtalan nyomtatott és elektronikus segédeszköz áll rendelkezésre, ezek közül most csak néhány régebbi hazait említünk:

Bakonyi Géza-Drótos László-Kokas Károly: *Navigáció a hálózaton*, Bp. 1992.

Az NIIF kiadásában már vagy húsz, Internettel foglalkozó kiadvány jelent meg, köztük egy klasszikus magyar nyelvű fordítása:

Adam Gaffin: *Nagy Internet kalauz mindenkinek*, Bp. 1994.

Az NIIF kiadványai többféle formátumban is letölthetőek a hálózatról, illetve igen sok idevágó magyar nyelvű anyaggal együtt megtalálhatóak az *NIIF Program* honlapján:

<http://www.iif.hu/dokumentumok>

A könyvesboltokban is számos remek könyvre találhatunk, de áruk annyira ijesztő, hogy jobb, ha a kezdeti lépések után megszokjuk: a tanulnivaló is a hálózaton van. Az Internet használatával kapcsolatos hálózati segédletek száma olyan nagy, hogy még a különféle hazai gépeken őrzött anyagot is lehetetlen ismertetni. Sok más mellett, azonban gazdag anyagot találhatunk a hazai WWW klasszikusának számító *BME Irányítástechnika és Informatika Tanszék* (a korábbi Folyamatszabályozási Tanszék) szerverén, amely az első magyarországi World-Wide Web szerver volt 1993-ban. Itt az "Egyéb" menüpont alatt találhatunk az Internettel kapcsolatos információkat, segédanyagokat:

<http://www.fsz.bme.hu/>

Hálózati kalauzok a filozófia művelői számára

Az általános kézikönyvek, segédletek és kalauzok használata mellett a filozófia művelői számára az igazi csemegét azok a helyek ígérik, amelyeket az Internetet jól ismerő és a filozófiában is jártas szakemberek állítottak össze kollégáik számára. Többnyire ezek már nem is a hagyományos értelemben vett "kiadványok", hanem hypertextben megírt, azaz WWW-nézegető szoftverrel a hálózaton tanulmányozható (és letölthető, kinyomtatható) HTML-formátumú dokumentumok. Van közöttük, amelyek egészen kézikönyv jellegű, s van olyan, amelyek igazából csak a kedvenc hálózati helyeket rögzíti valamilyen rendszerben.

Az előbbi, komolyabb műfajban jónak számít és teljességre törekszik *Peter Suber* (Philosophy Department, Earlham College) filozófiai bevezetője, a *Guide to Philosophy on the Internet*. Suber honlapján többek között filozófia tanszékek, filozófusok oldalai, elektronikus filozófiai szövegek, levelezési listák, filozófiai folyóiratok, bibliográfiák és különféle filozófiai társaságok címjegyzékei is megtalálhatóak, imponáló gazdagságát tárva fel a filozófiával kapcsolatos hálózati helyeknek:

<http://www.earlham.edu/~peters/philinks.htm>

Hasonlóképpen jó kiindulási pont a hongkongi Kínai Egyetem *Hyperion* filozófiai bevezetője. A *Hyperion a Humanum* része, amelyet a Kínai Egyetem Bölcsészkarának egyik kutatóintézete (Research Institute for the Humanities) fejleszt. Érdemes átnézni a *Humanum* más – nyelvi, nyelvészeti, irodalmi stb. – honlapjait is:

<http://hyperion.arts.cuhk.edu.hk/Philo.html>

Ugyancsak jól szerkesztett és informatív *Alan Liu* honlapja, a *Voice of the Shuttle Philosophy Page*:

<http://vos.ucsb.edu/shuttle/phil.html>

A Monash University készíti a híres *Philosophy in Cyberspace* összeállítást, amelyet filozófiai szövegek és folyóiratok, filozófiai irányzatok, filozófusok, hírcsoportok, tanszékek és intézmények vonatkozásában ugyancsak jól lehet használni:

<http://www-personal.monash.edu.au/~dey/phil/>

Nevezetes és nagyon szép összeállítást készített a hálózati filozófiai anyagokról a svéd *Björn Christensson*, a *Björn's Guide to Philosophy*-t:

<http://www.knuten.liu.se/~bjoch509/>

Az utrecht-i egyetemen Arno Wouters által készített *Philosophy on the Web* című összeállítás ugyancsak hasznos kalauz lehet:

<http://www.phil.ruu.nl/philosophy-sites.html>

Érdeemes megtekinteni *Peter King's Philosophy Around the Web* oldalait is, melyek jól eligazítanak intézmények, személyek, tanszékek és szaklapok tekintetében:

http://users.ox.ac.uk/~worc0337/phil_index.html

Ízelítőül talán ennyi is elegendő, hiszen ezek mindegyike további filozófiai hálózati kalauzokról és lehetőségekről is számot ad.

Keresőrendszerek

Ahogy az Internet növekedett és a tájékozódás egyre jobban ellehetetlenült, úgy jelentek meg a különféle információ-visszakereső szisztémák. Talán túlzottan is leegyszerűsítve, de ezeket két nagyobb csoportra bonthatjuk. Azokra, amelyek valamilyen automatizált eljárással (keresőrobotok, indexelés stb.) mechanikusan tárják fel a világhálózat információforrásait, és azokra, amelyek - ha sokszor félig automatizáltak is - de emberi közreműködéssel alakítják ki visszakereső indexeiket. Az előbbieket előnye, hogy sokszor szinte teljeskörűen feltárják a hálózatot (ez ma kb. 2 milliárd HTML-ben készült oldalt jelent, és ez csak a Web!), s hátrányuk is ez, ugyanis egészen speciális kereséseket kivéve iszonyatosan sok találatot adnak, s igen nagy redundanciával. A "kézi" illetve "saját bevalláson" alapuló eligazító rendszerek ennek csak töredékét kezelik, viszont elég nagy biztonsággal fellelhető az a "kályha", amittől aztán el tudunk indulni.

Szakrend szerinti indexek

A nem teljesen automatizált és ezért nagyobb relevanciával dolgozó tájékozódási pontok közül a Yahoo a legjobb, s talán a legnagyobb is. A filozófiát az *Arts*, majd a *Humanities* alá sorolva találjuk meg:

<http://www.yahoo.com/>

A világ legnagyobb filozófiai indexeként hirdeti magát az *AltaVista* keresője. Itt intézményekkel, folyóiratokkal és kiadványokkal kapcsolatos információkat épp úgy találhatunk, mint például filozófusokkal, filozófiai irányzatokkal kapcsolatosakat:

<http://dir.altavista.com/Top/Society/Philosophy>

Vegyes rendszer az EINET Galaxy, amely automatizáltan is indexeli a hálózatot, de a releváns anyagok java témák szerint is ki van gyűjtve. A filozófiát a rendszeren belül a következő helyen találjuk:

<http://galaxy.einet.net/galaxy/Humanities/Philosophy.html>

Automatikus indexek

Az automatikus óriás indexeket sok lapra bekötötték; idehaza a legteljesebb gyűjteményük a BME említett szerverén található, de böngésző szoftverünk kereső gombjára klikkeltve is elérhetjük némelyiket. Említhetjük az amerikai Digital cég *AltaVista* rendszerét, amely több száz millió dokumentumot indexel minden szóra,

ez egy sok milliárd szavas indexet jelent. Kereshetünk itt egyszerűen bármely terminusra, szóra, kifejezésre, sőt logikai operátorokat (and, or, not, near) is használhatunk:

<http://altavista.digital.com/>

A régebbi múltra visszatekintő InfoSeek ígéri, hogy majd ennél is többet tud, de a Galaxy is erős. Több szerveren is fut a Lycos és nem haszontalan ellenőrizni az eredményt egy régebbi "guruval", például a Webcrawler-rel. Az egyik legfrissebb és jelenleg a legnagyobb keresőrendszer a Google, amely 2000 júniusában már mint 1 milliárd Web-oldalt dolgozott fel.

A különféle keresőrendszerekről jó összeállítást találunk az *Szegedi Tudományegyetem* nyitólapján:

<http://www.u-szeged.hu/vilag/keresok.html>

Ajánlott hazai kiindulási pontok

A különféle keresőrendszereken túl sokan szeretik, ha megleglik azt a "kályhát", amely megbízható kiindulási pontot jelent számukra. Ilyenek a szakmai kalauzok is, de ilyen lehet egy-egy személy folyamatosan karbantartott top-listája, vagy egy intézmény sok-sok utalást tartalmazó nyitólapja.

A magyar vonatkozású információkat az amerikai szerveren épített *HUDIR* (Hungarian Directory) regisztrálja, amely szerkezetében és funkcióit tekintve az említett nemzetközi Yahoo-hoz hasonlít. Itt az oda bejelentett, illetve számba vett filozófiai témákat a következő helyen találhatjuk meg:

<http://hudir.hungary.com/hudir/Tudomany/Tarsadalomtudomany/Filozofia>

Akár ezt, akár más keresőrendszert alkalmazunk (például a Heuréká-t), a hazai szervereken viszonylag sok filozófiai vonatkozású információt találunk ugyan, de azt is tapasztalhatjuk, hogy még korántsem beszélhetünk teljesen kiépített rendszerekről, a filozófia hálózati kínálata terén a hazai szolgáltatások csak fejlődőben vannak, de nem kielégítőek. Néhány fontos kivételtől eltekintve leginkább magyar nyelvű filozófiai szövegre találunk utalást a MEK-ből (Magyar Elektronikus Könyvtár), vagy filozófiai jellegű publikációkra lelhetünk különféle periodikák elektronikus változataiban, valamint a filozófia egyetemi oktatásával kapcsolatos információkra találhatunk.

Egy lehetséges és jól kiépített hazai kiindulási pont az *ELTE TTK Tudománytörténet és Tudományfilozófia Tanszék* honlapja:

<http://hps.elte.hu/>

Ez a Web-lap nem csupán magyar vonatkozása miatt fontos (bemutatja a tanszéket, az ott folyó kutatásokat, a Tudományfilozófiai Szemináriumot, stb.), hanem találunk itt egy igen jelentős link-gyűjteményt is, amelyből kiindulva szinte a filozófia teljes internetes metszetét áttekinthetjük.

Az ajánlott hazai kiindulási pontok közül ugyancsak használható (s szintén az ELTE TTK Tudománytörténet és Tudományfilozófia Tanszéke által kiépített szolgáltatás) a *Magyar Filozófiai Társaság (MFT)* honlapja:

<http://hps.elte.hu:8080>

Itt többek között a hazai filozófiai élet híreire vonatkozóan találhatunk információkat, illetve filozófiai témájú cikkek megjelenítésére is vállalkozik a honlap, melynek terjedelmes utalógyűjteménye szintén elérhetővé tesz sok-sok filozófiai vonatkozású külföldi hálózati helyet. Bár a kimondottan magyar vonatkozású információ itt is kevés, de rengeteg külföldi kapcsolódási pontot tartalmaz.

Szándéka szerint ez a honlap lenne az, amely a későbbiekben összefogja a hazai filozófiai kínálatot.

Az *MTA Filozófiai Intézetének* honlapja hazai viszonylatban ugyancsak gazdag információtartalommal bír. Amellett, hogy tájékoztat az Intézetben zajló munkákról, a publikációkról és szakmai rendezvényekről, néhány különlegességgel is szolgál, mint például az "Akadémiai-Filozófiai Nyitott Egyetem", vagy az itt szintén elérhető "UNIWORLD" virtuális egyetem, illetve a "J. C. Nyíri's Web page". Érdekessége a helynek, hogy viszonylag sok filozófiai témájú elektronikus szöveghez lehet hozzáférni.

<http://www.phil-inst.hu/>

A már említett hazai kiindulási pontok mellett természetesen találhatunk másokat is, de ezek tartalmukban elmaradnak az előbbiektől, melyek kihasználtsága a lehetőségekhez képest ugyancsak elmarad. Mái hiányzik egy olyan szolgáltatás, amely a hazai filozófiai élet egészét fogná össze.

Ugyanakkor egy érdekes magánvállalkozásról is számot adhatunk. *Slemmer László* filozófiatanár honlapja noha furcsaságokat is tartalmaz, érdemes arra, hogy megtekintsük. Oldalain többek közt információkat találhatunk a filozófiával kapcsolatos hálózati kínálatról, illetve egy filozófiai fogalomtár és magyar nyelvű filozófiai szövegek mellett a tudományág oktatásával kapcsolatos információk is vannak itt:

<http://www.mszip.hu/Slemi/htm/>

Hírcsoportok és levelezőlisták

A kutatók és a szakember számára a gyors elektronikus üzenetküldés előnyei nyilvánvalóak. Azonban azt már kevesebben tudják, hogy üzenetet nem csupán személyeknek küldhetünk, hanem a levelek (illetve az azokban lévő parancsok) fogadására felkészített számítógépeknek is. A világban sok ezerre tehető az olyan gépek száma, amelyeken különböző típusú, az üzenetek automatikus kezelésére alkalmas program fut. Összefoglalóan erről a témáról itt vannak adatok:

<http://www-personal.monash.edu.au/~dey/phil/section4.htm>

Ezen az ausztrál egyetemi lapon a legnagyobb és legfontosabb filozófiai hírcsoportokhoz és levelezőlistákhoz tudunk eljutni.

Hírcsoportok

Az USA-ban létrejött egy fantasztikus méretű "hírrendszer", amely ugyan levelezés útján is elérhető, de valójában egy, a rendszerbe kapcsolt gépekre rendszeresen letöltött hír- és levéltömegről van szó. A tízezernél jóval több hírcsoportban van jó néhány, amely a mi érdeklődésünkre is számot tarthat. Olyan gép, amelyre az összes csoport teljes anyagát letöltik, szinte alig van, egy-egy helyen a helyi érdeklődés szerint válogatnak. Hazánkban az NIIF nagygépe (news.iif.hu) töltik le talán a legnagyobb csomagot. A híreket régebben külön, ún. "newsreader" programokkal lehetett csak olvasni, de ma már egy átlagos WWW nézegető szoftver is tartalmazza ezt a képességet. Persze meg kell adnunk annak a legközelebbi szervernek a címét a beállítandók közt, amelyiken megvan az általunk olvasni kívánt csoport. Érdekességgéppen megemlíthetjük, hogy ha valaki nem akar vagy nem tud élni ezzel a lehetőséggel, az említett NIIF gopheren tükrözve is böngészhet a USENET csoportok között:

<gopher://helka.iif.hu:4323>

Az URL cím után megadott szám az ún. "port szám", amelyen keresztül ez a szolgáltatás látható. Megemlíthetjük még, hogy ugyanitt ftp-archívumok kereső-rendszereit is használhatjuk (archie).

Álljon itt néhány a sok filozófiai vonatkozású USENET newsgroup közül:

<i>alt.philosophy.objectivism</i>	(<i>"a product of the Ayn Rand corporation"</i>)
<i>comp.ai.philosophy</i>	(<i>"philosophical aspects of artificial..."</i>)
<i>sci.logic</i>	(<i>"logic-math, philosophy & computational aspects"</i>)
<i>sci.philosophy.tech</i>	(<i>"technical philosophy: math, science, logic..."</i>)
<i>sci.philosophy.meta</i>	(<i>"discussions within the scope of metaphilosophy"</i>)
<i>sci.skeptic</i>	(<i>"skeptics discussing pseudo-science"</i>)

<i>talk.philosophy.misc</i>	(“philosophical musings on all topics”)
<i>talk.origins</i>	(“evolution versus creationism; sometimes hot!”)
<i>alt.atheism.moderated</i>	(A moderated discussion of atheism)
<i>alt.meditation</i>	(Discussion of meditation and Eastern philosophy)
<i>alt.pagan</i>	(Discussion of pagan philosophy)
<i>alt.philosophy.taoism</i>	(Discussion of taoist philosophy)
<i>alt.religion.buddhism.tibetan</i>	(Discussion of Tibetan Buddhism)
<i>alt.zen</i>	(Discussion of Zen Buddhism)
<i>soc.religion.bahai</i>	(A moderated discussion of the Baha'i faith)
<i>soc.religion.christian</i>	(A discussion of issues relating to Christianity)
<i>soc.religion.eastern</i>	(A discussion to eastern religion and philosophy)
<i>soc.religion.islam</i>	(A moderated discussion of issues relating to Islam)
<i>talk.origins</i>	(Debate between evolution and creationism)
<i>talk.religion.buddhism</i>	(Discussion of buddhism)
<i>talk.religion.misc</i>	(Discussion of religious, ethical, moral topics)
<i>talk.religion.newage</i>	(Discussion of newage religion and philosophy)

A USENET hírcsoportokról jó áttekintést adnak az említett kalauzok, de naprakész a “*LISZT, the mailing list directory*” összeállítása is, ahol tárgyszó és téma szerinti elrendezésben kereshetünk a különböző hírcsoportokra és levelezőlistákra:

<http://www.liszt.com/>

Levelezőlisták

Ezek közül is legelterjedtebb, s bizonyos szempontból a többiek számára is mintául szolgáló szoftver a *listserv*. A *listserv* (list server) program eredetileg a BITNET hálózat levélelosztó programja volt, s kitűnő tulajdonságai miatt terjedt el. Ez a funkció, amely ma is igen népszerű, azt jelenti, hogy egy hálózatba kötött nagyobb gépet alkalmassá tesznek arra, hogy a géphez címzett leveleket az elosztási címlistára (distribution list) szerverként automatikusan továbbküldje, így a speciálisan címzett leveleket - szinte egyidőben - a listára feliratkozott minden személy megkapja. A listák szakmai érdeklődés szerint alakulnak meg, illetve alakulnak át. Jelenleg a hálózaton mintegy 9.000 szakmai lista működik, köztük rengeteg filozófiai. Természetesen egy gépen több lista is lehet. Az egy-egy címlistán található, azonos érdeklődési körű kutatók száma igen változatos, általában egy-két száz, de a jelentősebb listák esetén elérheti az öt-hatezret is, tehát ennyien kapják meg a beérkezett leveleket. Speciális témákról azonban esetleg csak néhány tucatnyian leveleznek. A *listserv* mellett ma már egyébként más programok is rendelkeznek hasonló funkciókkal.

Vegyünk egy hazai példát: A MAFLA (*MAgyar Filozófiai Lista*), az ELTE TTK Tudománytörténet és Tudományfilozófia Tanszéke által működtetett nyitott levelezési címlista, amely a filozófia, valamint társ- és határterületei oktatásával,

kutatásával, eseményeivel, publikációival foglalkozó magyar nyelvű fórum. Általa érintkezhetünk a listát használó szakmai közösséggel, illetve leveleket, üzeneteket adhatunk fel. Ha levelet akarunk küldeni a tagoknak, akkor azt egyszerűen elküldjük a lista címére, mintha az egy közönséges e-mail cím volna:

mafla@hps.elte.hu

Az így elküldött levelet minden feliratkozott felhasználó megkapja. Ha azonban mi is olvasni óhajtjuk a lista híreit, leveleit, tudomására kell hoznunk a gépnek, hogy mi a címünk, hova kérjük a leveleket. Ez a művelet a feliratkozás. Ilyenkor nem a listának, hanem az azt kezelő gépnek küldünk parancsot:

a gép címe:

majordomo@hps.elte.hu

feliratkozás:

subscribe mafla

leiratkozás ugyanitt:

unsubscribe mafla

Nagyon sok esetben a kezelő program nem a majordomo, hanem a listserv. Az eljárás azonban ebben az esetben is azonos, azzal a különbséggel, hogy a feliratkozó parancs végén a nevünket is meg kell adnunk.

A levelezőlistákról is jó áttekintést adnak az említett kalauzok, valamint az ACADLIST nevű összeállítás, illetve a LISZT. A hálózaton a listákra is gyakran hivatkoznak, a filozófiai rész a témában érintett nyitólapokon megtalálható.

A filozófia oktatásával kapcsolatos hazai és külföldi tájékozási pontok

Ajánlott hazai kiindulási pontok

A filozófia hazai oktatásával kapcsolatosan információkat találhatunk a tudományegyetemek filozófiai tanszékeinek nyitólapjain, s ha nem is mindenütt rendelkeznek gazdag tartalommal az oldalak, minimum az aktuális tanrendre, a tanszékek munkatársaira és az oktatási követelményekre vonatkozóan találhatunk valamit. A már említett ELTE TTK Tudománytörténet és Tudományfilozófia Tanszék jól gondozott honlapja mellett, amely a világ számos jelentős egyetemének filozófiai kínálatát is linkeli, néhány más tanszék is működtet saját ismertető oldalakat. Bár ezek jobbára még kiépítés alatt állnak, néhányat érdemes felkeresni.

A *Szegedi Tudományegyetem BTK Filozófia Tanszékének* ismertető oldalait a következő módon érhetjük el:

<http://primus.arts.u-szeged.hu/philol/>

A debreceni *KLTE Filozófiai Intézete* tanegység-listájának az elérése:

<http://www.lib.klte.hu/klte/students/btk/te/filo.htm>

A *Pécsi Tudományegyetem BTK* filozófiai tanszékeinek kínálatáról ugyancsak tájékozódhatunk:

<http://sophia.jpte.hu/btk/btk.html>

A *Miskolci Egyetemen* működő filozófiai tanszékekről szintén kaphatunk némi információt:

<http://www.uni-miskolc.hu/~bolcsweb/filozofia/index.html>

Az MTA Filozófiai Intézetén belül már korábban említett "Akadémiai-Filozófiai Nyitott Egyetem" mellett feltétlenül külön is szólnunk kell a Magyarországon az elsők közé tartozó UNIWORLD virtuális egyetemi projektről, amely egy új képzési forma meghonosítására vállalkozik, s gazdag filozófiai, főként kommunikációfilozófiai, nyelvfilozófiai tartalommal is rendelkezik.

<http://www.uniworld.hu/>

Ennél jóval terjedelmesebb és kidolgozottabb az a kínálat, amelyet külföldi egyetemek filozófiai tanszékeivel, oktatási programjaival, tanrendjeivel kapcsolatosan találhatunk. Szinte minden felsőoktatási intézmény filozófiai programjairól feltehetünk információkat, de legjobb, ha néhány, már az eddigiekben is említett

kalauz és utalógyűjtemény kínálatából indulunk ki. Ebben a vonatkozásban jól használható idehaza például az MFT honlap is.

Ajánlott külföldi kiindulási pontok

Külföldi kiindulópontokat keresve a bőség zavarával küszködünk, hiszen terjedelmes intézményi utalógyűjteményekre alapozhatunk. Például az *AltaVista* keresőn is megtalálható a világ filozófiai tanszékeinek reprezentatív címjegyzéke:

<http://dir.altavista.com/Top/Society/Philosophy/Academic/Departments>

Ebből kiindulva szinte mindent megtudhatunk az egyes intézmények aktuálisan zajló oktatói és kutatói tevékenységével kapcsolatban, s természetesen az utalók révén tovább szélesedhet a kínálat.

Az *University of Bristol* filozófiai tanszékének link-gyűjteménye is jó kiindulási pont:

<http://www.bris.ac.uk/Depts/Philosophy/VL>

Mindenki számára megtekintésre ajánlott az *American Philosophical Association* gazdag honlapja, amely információkat ad az USA-ban működő valamennyi fontos filozófiai egyesület tevékenységéről divíziókénti lebontásban, valamint tanszékekről és intézményekről. Emellett például filozófiai rendezvényekről, kiadványokról, szövegarchívumokról, munka- és pályázati lehetőségekről is mindig friss információkat találunk:

<http://www.udel.edu/apa/>

A nagyhírű *Johns Hopkins University* filozófiai nyitólapja az egyik legjobb kiindulási lehetőség:

<http://www.jhu.edu/~phil/philhome./html>

A filozófiai jellegű intézmények áttekintése céljából elindulhatunk a Yahoo alapján is:

<http://www.yahoo.com/Arts/Humanities/Philosophy/Institutes/>

Terjedelmes és jól használható a hamburgi egyetem filozófiai utalógyűjteménye, amely filozófiai korszakok, részdizciplínák és irányzatok szerinti bontásban segít eligazodni a különböző hálózati helyek, programok és intézmények között. Emellett biztosítja az európai filozófiai fakultások programjaihoz való eljutást, információkat nyújt filozófiai hírcsoportokról és levelezőlistákról, filozófus személyiségekkel kapcsolatos linkekről, elektronikus szövegekről és folyóiratokról, illetve filozófiai könyvkiadók ajánlatairól. A *Philosophie-Quellen im World Wide Web* elérése:

<http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/phil/ag/quellen/philo.html>

A Dieter Köhler által gondozott *Die Philosophie-Seiten - Ein Verzeichnis für Philosophie im Internet* ugyancsak gazdag kínálattal rendelkezik. Tartalmazza a filozófia tanszékek, társaságok, elektronikus szövegarchívumok, filozófusok, kongresszusok, állásajánlatok széles körét, s a német nyelvterület egészét átfogja:

<http://philo.de/Philosophie-Seiten>

Az említett kiindulási pontok további jelentősége, hogy jó összeállítást adnak a filozófiai jellegű nyitólapokról, amelyekhez egyben az eljutást is biztosítják. Általában megkönnyíti számunkra a tájékozódást, hogy a különböző filozófiai honlapok között átjárás van, majdnem mindegyik utal további lehetőségekre, más fontos nyitólapokra, azok különböző szempontok szerint csoportosított gyűjteményét adva.

Filozófusok a hálón

Klasszikus filozófusok vagy neves szakemberek nyitólapjaihoz az eddig említett kalauzok adnak jó kiindulópontot, no és persze a Yahoo:

<http://dir.yahoo.com/Arts/Humanities/Philosophy/Philosophers/>

A klasszikus filozófusokról a svéd Björn Cristensson által készített *Björn's Guide to Philosophy* nyújt jó összeállítást:

<http://www.knuten.liu.se/~bjoch509/>

Ugyancsak jó eligazítást nyújt filozófusokkal kapcsolatos nyitólapokról és levelezőlistákról az említett hamburgi gyűjtemény:

<http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/phil/ag/quellen/personen.html>

A legtöbb klasszikusnak számító filozófiai gondolkodó munkáságával, műveivel és kutatásával kapcsolatosan többé-kevésbé jól kiépített önálló honlapok által tudunk tájékozódni. A teljesség igénye nélkül érdemes néhány érdekesebbet említenünk, melyek elérését az eddig említett összeállítások ugyancsak biztosítják:

Cicero munkái az *University of Washington* szerverén érhetők el:

<ftp://ftp.u.washington.edu/pub/user-supported/libellus/texts/>

Az *Armarium Labyrinthi: Labyrinth Latin Bookcase* a *Georgetown Egyetem* szerverén található. Itt elsősorban latin nyelvű filozófiai munkákat találhatunk:

<http://www.georgetown.edu/labyrinth/library/latin/latin-lib.html>

A *British Academy Auctores Britannici Medii Aevi* sorozatában készül *William of Ockham Dialogusá*-nak latin és angol nyelvű hipertext kiadása:

<http://britac3.britac.ac.uk/pubs/dialogus/ockdial.html>

Galilei műveinek HTML-formátumú, az eredeti illusztrációkat tartalmazó olasz és latin nyelvű kiadása azért is figyelemreméltó, mert az elektronikus kiadás készítőinek, *Michele Diodatinak* és *Claudio Paganellinek* munkája művészileg messze felülmúlja a világhálón található elektronikus könyvek többségét. Az elektronikus kiadás a reneszánsz itáliai könyvkiadás hagyományait kíséri meg az új digitális környezetbe átemelni. Néhány művet idézve: megtalálhatjuk itt a *Dialogo Sopra i due massimi sistemi del mondo*-t, a *Discorsi e dimostrazioni matematiche intorno a due nuove scienze*-t, az *Il Saggiatore*-t, a *Sidereus Nuncius*-t és Galieli levelezését is:

http://www.liberliber.it/biblioteca/g/galilei/index.htm#Cenni_biografici

<http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/phil/ag/quellen/phil.html>

Peter B. Lloyd "Berkeley Studies" című honlapján Berkeley művei mellett az angol filozófus munkásságát feldolgozó tanulmányok is találhatóak:

<http://easyweb.easynet.co.uk/~ursa/philos/berkeley.htm>

A Charles Sanders Peirce életművét felölelő *Abrise* archívum gazdagsága külön is megérdemli a kiemelést. Itt Peirce munkái mellett megtalálhatjuk a Peirce munkásságát feldolgozó irodalmat, illetve egykori és mai követőinek tanulmányait is:

<http://www.door.net/ARISBE/menu/library/bycsp/bycsp.htm>

A Wittgenstein Archives at the University of Bergen (WAB) a filozófus hátrahagyott írásainak (*Nachlass*) lelőhelye. A WAB és az Oxford University Press négy kötetben és egy elektronikus CD-kiadás céljára dolgozza fel a hátrahagyott írásokat, amelyek itt is hozzáférhetők. Az archívum még ebben az évben teljessé válik. Az elektronikus kiadás faksimilét és a szövegelemzéshez hasznos keresőprogramot is tartalmaz:

<http://www.hd.uib.no/wab/>

Friedrich Nietzsche filozófiai életművével számos honlap foglalkozik. Ezek közül a jelentősebbek a következők:

<http://www.swan.ac.uk/german/fns/fns.htm>

<http://www.cwu.edu/~millerj/nietzsche/index.html>

<http://gutenberg.aol.de/autoren/nietzsch.htm>

Edmund Husserl műveivel és a husserli fenomenológia kutatásával kapcsolatosan jó linkgyűjteményt tartalmaz a *Husserl Page*:

<http://www.mesa.colorado.edu/~bobsand/husserl.html>

Heidegger-rel kapcsolatosan terjedelmes linkgyűjteményre találunk az alábbi helyen. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy szerzői jogi akadályok miatt Heidegger életműve - egy-egy tanulmányt leszámítva - nincs jelen a világhálón:

<http://www.webcom.com/~paf/ereignis.html>

Nagy vállalkozás a Gilles Deleuze-honlap, ahol Deleuze nyolcvan egyetemi előadásának és szemináriumának kézírata található, amelyeket 1971 és 1987 között az Université Paris VIII Vincennes-ben és az Université Vincennes St-Denis-ben hirdetett meg. A gyűjtemény 2000. októberére válik teljessé:

<http://www.imaginet.fr/deleuze/>

Az egyes filozófiai életművek mellett a filozófia egy-egy területére vagy korszakára szakosodott gyűjtemények is találhatóak a világhálón. Ezek közül csak néhány jelentősebbre hívnánk fel a figyelmet:

Mintaszerű és kitűnően szerkesztett a cambridge-i *Massachusetts Institute of Technology* szerverén található *MIT Classical Archive*. Az archívum 59 antik szerző - a preszókratikusok, Plátón, Arisztotelész, Cicero, Epiktétosz, Epikurosz, Euclidész, Lucretius, Plótinosz - 441 munkáját tartalmazza. Külön érdekessége a gyűjteménynek, hogy feleleveníti a filozofálás évezredes hagyományát: a kommentárt. A világhálót használó klasszika-filológusok, filozófusok kommentárokat fűzhetnek az antik szerzők munkáihoz, amelyek szintén hozzáférhetőek. Az antik görög és római szerzők mellett néhány perzsa és kínai filozófus munkája is megtalálható:

<http://classics.mit.edu/>

A *Christian Classics Ethereal Library* gyűjtemény - mint a neve is utal rá - elsősorban a keresztény filozófiát, a teológiát és a patrisztikát öleli fel. A gyűjteményben megtalálhatóak a korai egyházatyák, Augustinus, Aquinói Szent Tamás, Nagy Szent Albert, Szent Anzelm, Boethius, Erasmus, Böhme, Fénelon és más keresztény filozófusok munkái:

<http://www.ccel.org/>

Glenn Everett (*University of Tennessee at Martin*) és George P. Landow (*Brown University*) honlapján, a *British Religion and Philosophy in the Eighteenth and Nineteenth Centuries*-en a 18-19. századi angol vallásbölcselet és filozófia - többek között: Bentham, Burke, Morris, Ruskin - munkái találhatóak:

<http://landow.stg.brown.edu/victorian/religion/philtl.html>

Használható gyűjtemény a *Philosophy & Theology E-Texts* is:

<http://dgleahy.com/dgl/texts.html>

Az amerikai *Rutgers Egyetemen* Jack Lynch gondozásában készül az *Eighteenth-Century E-Texts* című gyűjtemény. A 18. század alatt inkább egy hosszú évszázadot kell értenünk. A felvilágosodás korának szépirodalma mellett megtalálhatóak D'Alembert, Beccaria, Bentham, Condillac, Condorcet, Destutt de Tracy, Diderot, Fontenelle, Fourier, Franklin, Helvétius, Herder, Hobbes, Holbach, Hume, Jefferson, Johnson, Kant, Lamarck, Locke, Maistre, Mirabeau, Montesquieu, Newton, Owen, Paine, Penn, Prévost, Rousseau, Saint-Simon, Spinoza, Warburton, és Winstanley munkái:

<http://andromeda.rutgers.edu/~jlynch/18th/>

Az *Anarchy Archive* többek között Bakunyin, Chomsky, Goldmann, Godwin, Kropotkin, Malatesta, Stirner munkáit tartalmazza:

http://dwardmac.pitzer.edu/anarchist_archives/archivehome.html

Az amerikai jog- és politikai filozófia kutatásához nélkülözhetetlen a Kongresszusi Könyvtár *Congressional Documents and Debates 1774-1873* archívuma. Itt a

kongresszusi dokumentumok és a törvénytár mellett a *Federalist Papers*-t, a Jefferson-archívumot és sok más hasonló forrást találhatunk:

<http://lcweb2.loc.gov/const/mdbquery.html>

<http://lcweb2.loc.gov/ammem/amlaw/lawhome.html>

A kanadai *McMaster University Archive for the History of Economic Thought* jóval többet nyújt, mint amire a címből következtethetünk. A gazdaságelméleti gondolkodás klasszikusai mellett számos gazdaságfilozófiai munka, vagy egy-egy jelentős filozófus - Arisztotelész, Babbage, Bastiat, Beccaria, Bentham, Boisguilbert, Berkeley, Burke, Cantillon, Comte, Croce, Durkheim, Ferguson, Galiani, Godwin, Grotius, Hobbes, Hume, Hutcheson, Locke, Mandeville, Mill, Owen, Pareto, Proudhon, Quesnay, Schumpeter, Simmel, Smith, Spence, Toynbee, Turgot és Veblen - gazdaságfilozófiai írását találhatjuk meg. Az eredeti művek mellett a gyűjtemény témákhoz, gondolkodókhoz kapcsolódó másodlagos irodalmat is tartalmaz:

<http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/>

A *WWW Resources in Philosophy of Mind and Cognitive Science* címe mindent elárul a gyűjtemény tartalmáról. Minthogy a kognitív tudomány legfeljebb néhány évtizedes múltra tekinthet vissza, a gyűjtemény elsősorban az utóbbi évtized kurrens irodalmát öleli fel:

<http://www.hku.hk/philodep/www/mind.htm>

A tudományfilozófia és a tudománytörténet művelői számára nyújt hasznos kiindulópontot a *Classic Papers from the History of Chemistry (and Some Physics too)* című gyűjtemény:

<http://dbhs.wvusd.k12.ca.us/Chem-History/Classic-Papers-Menu.html>

Ugyancsak a tudományfilozófiai és a tudománytörténeti kutatások számára hasznos a Clark University *Web Resources for the History of Mathematics* honlapja:

<http://aleph0.clarku.edu/~djoyce/mathhist/webresources.html>

A tudományfilozófiai és tudománytörténeti munkákat is tartalmazó *WWW Virtual Library for the History of Science, Technology & Medicine* a Melbourne-i Egyetem szerverén található:

http://www.asap.unimelb.edu.au/hstm/hstm_alphabetical.htm

Elsősorban az angol és amerikai irodalomelmélet és az esztétika témakörébe nyújt bevezetést a *Literary Theory* című gyűjtemény. Az angolszász szerzők mellett kisebb számban megtalálhatóak még német, francia, olasz és más esztéták angol fordításban megjelent munkái is:

[http://collections.chadwyck.com/lithe/glossary/htxview?template=basic.htx
&content=frameset.htx](http://collections.chadwyck.com/lithe/glossary/htxview?template=basic.htx&content=frameset.htx)

A *Mauthner-Gesellschaft: Verein der Sprachkritiker* honlapja a nyelv és a gondolkodás viszonyának filozófiai bemutatására törekszik. A honlap nem egyszerűen csak egy gyűjtemény, hanem enciklopédikus feldolgozása azoknak az ismeretelméleti megalapozású irányzatoknak, amelyek a nyelvfilozófiában vélik megtalálni az első filozófiát (*philosophia prima*), mint a filozófiai gondolkodás, a tudományos tevékenység és a hétköznapiság közös alapját. A honlap megjelenése azt mutatja, hogy készítőinek világos és átgondolt elképzelései vannak a digitális írásbeliség mibenlétéről. A világháló egyik legjobb filozófiai honlapja:

<http://www.weltkreis.com/mauthner.html>

Filozófiai szövegek a hálón

Filozófiai szövegeket, klasszikusokat és modern tanulmányokat egyaránt bőven találhatunk az Interneten, s a későbbiekben a különböző szövegfeldolgozó projektek révén bizonyára tovább fog növekedni a számuk. Több helyen megindultak olyan nagy, általános szöveggyűjtési programok, amelyekben a filozófiai klasszikusainak szövegei is felbukkannak. Azonban arra is rá kell mutatnunk, hogy - különféle szerzői jogi és pénzügyi akadályok miatt - a 20. századi filozófiai irodalom előfordulása szinte véletlenszerű. Miközben egyre teljesebb a 20. század előtti filozófiai művek kínálata, s miközben egyre több kortárs filozófiai tanulmány és könyv jelenik meg a világhálón, a 20. század filozófiája alulreprezentált. Persze itt sem teljesen reménytelen a keresés; az egyetemi sillabuszok irodalomjegyzékei kincseket rejthetnek. Kiemelkedik e projektek közül a Project Gutenberg és az Oxford Text Archive. Filozófiai vonatkozású művekkel, valamint a magyar "szöveggyűjteménnyel" kapcsolatban a *Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK)* utalói és szövegállományai a leginkább használhatóak.

<http://www.mek.iif.hu/>

Elektronikus szövegek gyűjteményei

A témával kapcsolatos hivatkozásokat minden, az eddigiekben már ismertetett nagyobb filozófiai nyitólapon megtaláljuk, mégis kiemelkedik az említett *Peter Suber-féle* kalauz ("*Philosophy Etext*"), továbbá a *bristoli*, az *APA* és egy eddig még nem említett *liverpooli* nyitólappal:

<http://www.liv.ac.uk/~larvor/intersci.html>

A nagyobb szövegarchívumok mindegyike nem pusztán a szövegek elérését (olvasását) teszi lehetővé, hanem a szövegekben előforduló terminusok különböző szempontok szerinti keresését, egyáltalában véve a különféle textológiai műveleteket is.

Az egyik legjobb európai elektronikus könyvtár a svájci *ATHENA*. Az *ATHENA* számos speciális gyűjtőkörrel rendelkezik. Francia és svájci filozófusok munkái után kutatva célszerű itt kezdeni. A könyvtár utal az egyes munkák különböző elektronikus publikációira, ezek közül kiválaszthatjuk a számunkra megfelelő kiadást és szövegformátumot:

<http://un2sg4.unige.ch/athena/html/athome.html>

A *Gutenberg Project* német verziója többek között Burckhardt, Engels, Freud, Hegel, Herder, W. Humboldt, Kant, Leibniz, Lessing, Mendelssohn, Novalis,

August Wilhelm Schlegel, Friedrich Schlegel és Schopenhauer műveit is tartalmazza:

<http://gutenberg.aol.de/>

Az *Alex Catalogue of Electronic texts* a kaliforniai Berkeley Egyetem szerverén érhető el. Az angol és amerikai irodalom mellett a gyűjtemény filozófiai része is igen gazdag. Bár készítőjét nem elsősorban egy digitális könyvtár létrehozása vezérelte, hanem a tudományos és az esztétikai megértés közös kognitív alapjainak, az *arscience*-nek demonstrálása, de mint elektronikus könyvtár mégis kitűnő:

<http://sunsite.berkeley.edu/~emorgan/texts/philosophy/>

A francia filozófusok - Diderot, Voltaire, és mások - munkái számos francia, svájci és amerikai szerveren megtalálhatóak. Ezek közül a kissé fellengzős címet viselő *Bibliothèque Universelle*-ben kilencven francia szerzőnek 267 műve található:

<http://cedric.cnam.fr/ABU/BIB/index.html>

A Francia Nemzeti Könyvtár (BNF) *Gallica* gyűjteménye 80.000 francia elektronikus dokumentumot tartalmaz. Ennek a digitális könyvtárnak része a *Gallica Classique*, amely az 5. századtól a 18. századig tartalmazza a francia filozófia, irodalom és tudomány fontos műveit. Az egyes művek általában HTML-formátumúak, de számos könyvritkaság fakszimiléjét is megtalálhatjuk:

<http://gallica.bnf.fr/>

<http://gallica.bnf.fr/classique/>

A már említett *ATHENA* különgyűjteményében, az *Athena Français*ban francia és svájci francia filozófiai munkákat találunk:

http://un2sg4.unige.ch/athena/html/fran_fr.html

Az Ulrich Harsch által készített és fenntartott *Bibliotheca Augustana* digitális gyűjtemény része a *Bibliotheca Latina*, *Bibliotheca Graeca*, *Bibliotheca Germanica*, *Bibliotheca Anglica*, *Bibliotheca Gallica* és a *Bibliotheca Italica*. Az egyes gyűjteményekben megtalálhatjuk például Arisztotelészt görögül, Descartes *Regulae*-it latinul, vagy Vicot *Scienza nuova*-ját olaszul:

http://www.fh-augsburg.de/~harsch/a_summa.html

A *Logos Group* elektronikus könyvtára több mint 100 nyelven 16.156 művet - köztük több száz filozófiai munkát - tartalmaz:

<http://www.logos.it/literature/literature.html>

E-folyóiratok

Az elektronikusan vagy elektronikus változatban is megjelenő filozófiai periodikák jegyzékét minden említett nagyobb link-gyűjtemény tartalmazza (*Suberé* különösen). Ezek egy része valódi elektronikus lap, mások igazából Web-szerverek, s megint mások inkább moderált levelező listák. A *Yahoo*-n a következő helyen tájékozódhatunk folyóiratokkal kapcsolatosan:

<http://dir.yahoo.com/Arts/Humanities/Philosophy/Journals/>

Az *Eidos Journal*, a *The Electronic Journal of Analytic Philosophy* és más lapok utalóit itt találjuk:

<http://www.phil.indiana.edu/ejap/>

Az egyik legnagyobb elektronikus folyóirat-gyűjtemény a *Cambridge University Library* elektronikus információs szolgálata által összeállított folyóirat-katalógus:

<http://www.lib.cam.ac.uk/InformationServices/intro.html>

Viszonylag új a *Central European University* elektronikus folyóirat-katalógusa. A katalógus a *Committee on Institutional Cooperation* (CIC) kezdeményezéseként létrehozott *Electronic Journals Collection* (EJC) része. Az EJC-t az szervezethez tartozó egyetemek és a CICNet, Inc. tagjai gondozzák. Ezért a világháló több szerverén is elérhető:

<http://www.library.ceu.hu/libmain.htm>

A *NewJourWel.html*-t Ann Shumelda Okerson (Yale University) és James J. O'Donnell (University of Pennsylvania) hozta létre és folyamatosan bővítik. Jelenleg a folyóirat-katalógus 8.993 címet tartalmaz:

<http://gort.ucsd.edu/newjour/>

Hasonlóan jó elektronikus folyóirat-gyűjtemény található a *State Library of Colorado* szerverén:

<http://www.coalliance.org/ejournal/>

Jól használható a *Katharina Klemperer* által összeállított és fenntartott *Electronic Journals: A Selected Resource Guide* is:

<http://www.harrassowitz.de/ms/ejresguide.html#Journals>

Az *AltaVista*-n a filozófiai folyóiratok jegyzéke ugyancsak gazdag:

<http://dir.altavista.com/Top/Society/Philosophy/Journals>

Különleges hely az *IPPE* (*International Philosophical Preprint Exchange*) Japánban, amelyet a *Chiba University* üzemeltet, s a szakemberek tanulmányainak gyors elérését és cseréjét szolgálja:

<http://www.L.chiba-u.ac.jp/IPPE.html/>

Hogy egy európai folyóiratot is kiragadjunk, íme a német *Deutsche Zeitschrift für Philosophie* elérési címe:

<http://www.vchgroup.de/akademie-verlag/office/dzphil/>

A *Postmodern Culture* című folyóirat elérésének ismerete sem haszontalan, hiszen az egyik első szakfolyóirat volt, amely csak elektronikus verzióban jelent meg:

<http://jefferson.village.virginia.edu/pmc/>

Magyar nyelvű elektronikus filozófiai szaklapot teljes szövegállománnyal - néhány ígéretes kezdeményezéstől eltekintve - egyelőre nem találhatunk a hálón, de sok olyan, eredetileg nyomtatásban megjelenő folyóirat elérhető, amelyek filozófiai jellegű publikációkat is tartalmaznak. Az Interneten magyar nyelven megjelenő lapokról jó áttekintést ad az *SZTE Egyetemi Könyvtár* és a *MEK* elektronikus folyóirat-gyűjteménye:

<http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/virtual/journals.html>

<http://www.mek.iif.hu/porta/virtual/magyar/efolyir>

Az önmagát filozófiai és művészeti folyóiratként meghatározó *Gondolat-Jel* a maga elektronikus galériájával a kivételes és ígéretes vállalkozások közé tartozott:

<http://www.cab.u-szeged.hu/local/gondolatjel/gond.html>

Néhány nyomtatásban megjelenő magyar nyelvű filozófiai periodika egyes számainak szövegállományát, vagy annak legalább az ismertetését le tudjuk tölteni a hálózatról. Egy-két példa izelítőül:

A veszprémi *Pro Philosophia Füzetek* elérése:

<http://www.c3.hu/~prophil/>

A *Kellék* című kolozsvári filozófiai periodika számai letölthető formátumban megtalálhatóak az alábbi honlap "Filozófiai irodalom" alkönyvtárán belül:

<http://www.arts.u-szeged.hu/doktar/dtar/index.html>

A debreceni *Vulgo* című bölcseleti folyóirat megjelent számainak szövegállománya részben ugyancsak megtekinthető:

<http://www.extra.hu/vulgo/>

A Polányi Mihály Szabadelvű Filozófiai Társaság folyóirata a *Polanyiana* szintén elérhető a hálózaton:

<http://www.kfki.hu/~cheminfo/polanyi/>

Bár teljes szövegállományt nem ad, de a *Klasszikus Filozófia Barátainak Egyesülete* által kiadott *Existentia* című bölcseleti folyóirat megjelent számainak

tartalomjegyzékei (az egyesület más kiadványainak ismertetésével és szövegrészletekkel egyetemben) ugyancsak elérhető:

http://www.kfki.hu/~ferenczi/Societas_html/

Filozófiai lexikonok és enciklopédiák

A világhálón számos filozófiai lexikon, enciklopédia és filozófiai szótár van. Ezek között megtalálhatjuk az eredetileg papírra nyomott enciklopédiák és lexikonok elektronikus változatait és az újfajta, folyamatosan fejlesztett elektronikus enciklopédiákat és lexikonokat is. Az Interneten ez utóbbiak képviselik a társasírásnak, a tudás megjelenítésének és folyamatos átírásának izgalmas kísérleteit. A dinamikus enciklopédiák szócikkeit szakértők különféle csoportjai gondozzák, folyamatosan javítják és frissítik, illetve új szócikkekkel és utalásokkal egészítik ki. Ezek az enciklopédiák, mint annyi más, a tudást létrehozó és gyarapító kezdeményezés a világhálón, altruista tudományos vállalkozások.

A *Catholic Encyclopedia* a hagyományos enciklopédiák közé tartozik. Ez valójában az 1917-es kiadás digitalizált, HTML-változata. Filozófiai szócikkei színvonalasak, informatívak, de mint a kiadás időpontja is jelzi, sokszor elavultak:

<http://newadvent.org/cathen/>

A San Francisco-i Stanford Egyetem *Stanford Encyclopedia of Philosophy*-je a világháló egyik első és egyik legjobb dinamikus enciklopédiája. A szócikkek önálló tanulmányok, gazdag keresztutalókkal és szakirodalommal. Folyamatosan készül és bővül:

<http://plato.stanford.edu/>

A *The Internet Encyclopedia of Philosophy* szintén dinamikus enciklopédia. A szócikkei alapvetően három forrásból származnak: 1) a hálón fellelhető, köztulajdonban lévő filozófiai tanulmányokat vesz át; 2) egyetemi filozófiai sillabuszokat használ fel; és 3) önkéntes filozófusok eredeti, az enciklopédia számára írt szócikkeit tartalmazza. A szerkesztő hosszú távú célja, hogy az enciklopédia csak eredeti szócikkeket tartalmazzon:

<http://www.utm.edu/research/iep/>

Az *MIT Encyclopedia of the Cognitive Sciences (MITECS)* a kognitív tudomány egészét felölelő enciklopédikus jellegű kézikönyv. Szócikkei rövidek, lényegretörők, gazdag szakirodalmi utalásokkal rendelkeznek:

<http://cognet.mit.edu/MITECS/>

Az *Encéphi* francia nyelvű dinamikus filozófiai enciklopédia, amelyet önkéntesek írnak és folyamatosan bővítenek:

<http://www.cvm.qc.ca/encephi/cadres.htm>

A német nyelven megjelent lexikonok és enciklopédiák közül jól használható a *PhilLex* és a *Philosophenlexikon.de*:

<http://www.pyrrhon.de/phillex/>

<http://www.philosophenlexikon.de/index.htm>

A *Dictionary of Philosophical Terms and Names* filozófiai fogalmak magyarázó szótára kiegészítve filozófus életrajzokkal:

<http://people.delphi.com/gkemerling/dy/index.htm>

Andrew Chrucky *Meta-Encyclopedia of Philosophy*-ja nem önálló munka, hanem egy kifinomult keresőrendszer, amely lehetővé teszi számunkra, hogy egyidejűleg keressünk a *Internet Encyclopedia of Philosophy*, a *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, a *Dictionary of the Philosophy of Mind*, az *Ism Book*, a *Catholic Encyclopedia*, a *Dictionary of Philosophical Terms and Names* és az *Encyclopedia of Philosophy of Education* szócikkei között:

<http://www.ditext.com/encyc/frame.html>

Bibliográfiai információk

Az eddig ismertetett összeállítások szinte mind tartalmaznak speciális intézményi bibliográfiákat (például az ott folyó kutatómunkával kapcsolatban), vagy egyes témák, illetve filozófusok működéséhez illeszkedő szakirodalmi anyagokat. Különösen jó összeállítást hoz *Suber* kalauza:

<http://www.earlham.edu/suber/philinks.htm#bibliographies>

Kitűnő bibliográfiai anyagot ad a *Rice University* (Texas) filozófiai gophere is:

<gopher://riceinfo.rice.edu:70/00/Subject/RelPhil/>

Bibliográfiai tájékozódás szempontjából hasonlóképpen jó és igen hasznos a holland *Wouters*-féle WWW-szerver:

<http://www.phil.ruu.nl/Wouters.htm#Bibliographies>

Könyvtárkatalógusok, szakirodalmi adatbázisok

Az Internet világában még ma is imponáló helyet foglalnak el az elektronikus könyvtári katalógusok. Egyik legjobb világméretű összeállításuk a kanadai *Peter Scott* nevéhez fűződik, a HYTELNET, ahol országok szerinti csoportosításban találhatjuk a különféle katalógusokat, bibliográfiai szolgáltatókat. Ez a rendszer sok helyütt elérhető puszta telnetes bejelentkezéssel (pl. <telnet://sol.cc.u-szeged.hu>, login: *hytelnet*, password: Enter), de a legaktuálisabb maga a kanadai szerver, amely már WWW felületen is használható:

<http://library.usask.ca/hytelnet/>

A világ Web-felületen is elérhető, könnyen kezelhető katalógusairól az *NCSU* összeállítása tájékoztat legjobban, nagy indexbe foglalva az utalókat:

<http://www.lib.ncsu.edu/staff/morgan/alcuin/wwwed-catalogs.html>

Két hatalmas könyvtári rendszert külön is kiemelünk. A *Library of Congress Online Catalog* mintegy 12 millió könyv, folyóirat, elektronikus dokumentum, kézirat és hanganyag adatait tartalmazza, benne filozófiai vonatkozásokkal. Az online katalógus speciális szolgáltatásai segítségével önálló bibliográfiákat, könyvjegyzékeket is készíthetünk:

<http://lcweb.loc.gov/catalog/>

A kaliforniai *MELVYL* rendszer kevésbé ismert, pedig az óriási egyesített adatbázis egyetlen keresőfelületen teszi elérhetővé legalább 30 nagy kaliforniai könyvtár (Berkeley, Stanford, UCLA, stb.) közös katalógusát, bennük természetesen a filozófiai művekkel:

telnet://melvyl.ucop.edu/

<http://www.melvyl.ucop.edu/>

Az *Université de Paris-1* szerverén található a Marielle Bernicot és Hubert Arvet-Thouvet által készített francia filozófiai művek bibliográfiája, a *Publications avant 1970* és a *Publications après 1970*:

<http://panoramix.univ-paris1.fr/UFR10/Bibliotheque/catalogueBleuTitres.html>

<http://panoramix.univ-paris1.fr/UFR10/Bibliotheque/catalogueVertAuteurs.html>

A hazai könyvtári rendszerekről, online katalógusokról és adatbázisokról jól informál a *HUNOPAC* oldal:

<http://www.mek.iif.hu/porta/virtual/magyar/opac.htm>

Az *SZTE BTK Filozófia Tanszéke* és az *SZTE Társadalomelméleti Gyűjteménye* által létrehozott *Magyar nyelvű filozófiai irodalom adatbázisa* régebbi és kurrens filozófiai szakirodalomról tájékoztat, folyamatos fejlesztés alatt áll, de már jelenlegi állapotában is mintegy 17.000 bibliográfiai tételre vonatkozóan teszi lehetővé a szerző, cím, illetve részben a tárgyszó szerinti keresést. Az adatbázis a későbbiekben a hazai filozófiai szakirodalom lehető legteljesebb megjelenítésére törekszik:

<http://brs.bibl.u-szeged.hu/cgi-bin-akos/brs.pl?dbname=FILO>

Az *SZTE Társadalomelméleti Gyűjteményének* honlapján "Filozófiai irodalom" címszó alatt régebbi magyar nyelvű filozófiai periodikák repertóriumai és szakirodalmi bibliográfiák is megtalálhatóak:

<http://www.arts.u-szeged.hu/doktar/dtar/index.html>

Könyvkiadók, könyves adatbázisok

Ma már a könyvkiadók prospektusai (sokszor tematikusan is!) elérhetőek az Interneten, de talán még izgalmasabbak a kiadói retrospektív adatbázisok. Az APA, a Johns Hopkins és a hamburgi egyetem ismertetett rendszerei mind-mind adnak utalót ehhez, de jó gyűjtemény itthon a *Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának* kiadói linkgyűjteménye is:

<http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/virt-library/publisher.html>

Itt megtalálhatóak a Springer, a Cambridge UP és a nagy amerikai egyetemi kiadók nyitóoldalainak utalói, melyekből tájékozódhatunk a frissen kiadott filozófiai művekkel, CD-ROM-okkal kapcsolatosan, sőt a kiadói honlapok adott esetben elektronikus levél útján a megrendelést is lehetővé teszik.

Filozófiai kiadványokkal kapcsolatos tájékozódás tekintetében érdemes kiemelnünk az amerikai *Philosophy Documentation Center* honlapját, amely alaposan informál filozófiai kiadványokkal, bibliográfiákkal, CD-ROM-ok katalógusaival, nyomtatott és elektronikus folyóiratok szövegállományaival kapcsolatban, külön keresőrendszerrel megkönnyítve a filozófiai könyvekkel kapcsolatos tájékozódást, s mintegy 130 kiadó frissen megjelenő köteteinek az adatait is tartalmazza, amelyek alapján akár postai megrendelést is kezdeményezhetünk:

<http://www.bgsu.edu/offices/phildoc/>

S ha már a kiadóknál tartunk, semmiképpen se hagyjuk ki az *Oxford University Press* honlapját, amely természetesen szintén gazdag filozófiai kínálattal rendelkezik:

<http://www.oup.co.uk/>

Továbbá említést kell tennünk a *Blackwell Publishers* honlapjáról, amelyen belül rálelhetünk olyan elektronikusan is megjelenő filozófiai periodikákra (mint például a *Philosophical Books*), amelyek rendszeresen szemlézik és recenzálják a különböző nyelveken megjelenő filozófiai könyveket.

<http://www.blackwellpublishers.co.uk/>

Nem hagyhatjuk ki a sorból a virtuális könyvesboltok kínálatát sem, ezek közül talán a legnagyobb az *Internet Book Shop*, amely keresőrendszere által könnyen rátalálhatunk a keresett szerzőre és/vagy műre, s ha pénztárcánk is bírja, vásárolhatunk is:

<http://www.bookshop.co.uk/hme/hmepage.asp>

Végezetül nem árt ismerni a *Könyvkeresőt*, az első és legteljesebb magyar könyves adatbázist, amely az 1992-óta Magyarországon megjelent könyvekkel kapcsolatosan teszi lehetővé a keresést szerző, cím és kulcsszó alapján. Az adatbázis célja, hogy a kiadványokkal, kiadókkal, terjesztőkkel kapcsolatos valamennyi információ könnyedén visszakereshető legyen:

<http://www.konyvkereso.hu/>

5795/01

Filozófiai kiadványokkal kapcsolatos információkat tartalmazó honlapunk az amerikai Philosophy Documentation Center honlapját, amely számos filozófiai kiadványokkal, bibliográfiákkal, CD-ROM-ok tartalmával, nyomon követi az új kiadványokat. Az információk a Philosophy Documentation Center honlapján találhatóak. A honlap címe: <http://www.phidoc.org/>

Az amerikai Philosophy Documentation Center honlapján található információk a magyar nyelvű filozófiai kiadványokról is elérhetők. A honlap címe: <http://www.phidoc.org/>

Az amerikai Philosophy Documentation Center honlapján található információk a magyar nyelvű filozófiai kiadványokról is elérhetők. A honlap címe: <http://www.phidoc.org/>

Az amerikai Philosophy Documentation Center honlapján található információk a magyar nyelvű filozófiai kiadványokról is elérhetők. A honlap címe: <http://www.phidoc.org/>

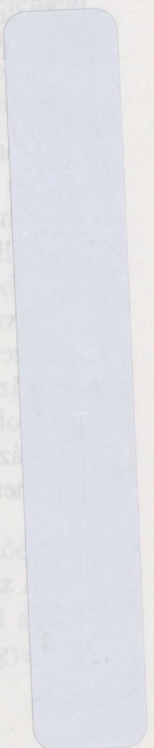
Az SZTE BTK Filozófia Tanszékének és az SZTE Társadalomtudományi Központjának honlapján található információk a magyar nyelvű filozófiai kiadványokról is elérhetők. A honlap címe: <http://www.btk.szte.hu/>

Az SZTE Társadalomtudományi Központjának honlapján található információk a magyar nyelvű filozófiai kiadványokról is elérhetők. A honlap címe: <http://www.ttk.szte.hu/>

Az SZTE Társadalomtudományi Központjának honlapján található információk a magyar nyelvű filozófiai kiadványokról is elérhetők. A honlap címe: <http://www.ttk.szte.hu/>

Már a könyvkiadók prospektusai (sokszor csak angol nyelven) elérhetők az interneten, de talán még izgalmasabbak a kiadói retrospektív adatbázisok. Az interneten megtalálhatók a Johns Hopkins és a hamburgi egyetem ismertetői rendszerei mind mind az utalót ehhez, de jó gyűjtemény itt is a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának kiadói linkgyűjteménye is: <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/virt-libr/library/publisher.html>

Itt megtalálhatóak a Springer, a Cambridge UP és a nagy amerikai egyetemi kiadók nyitóoldalai, melyekből elérhetünk a frissen kiadott filozófiai művekkel, CD-ROM-okkal kapcsolatos információkat. Sőt a kiadói honlapok adott esetben elektronikus levél útján a megrendelés is elérhetővé teszik.

A NIIF Információs Füzetek sorozatban eddig az alábbi kötetek jelentek meg:

I.Sorozat

1. Rajta vagy már a hálózaton?
2. Hálózati értelmező szótár
7. Kapcsolattartás e-mail útján az Interneten
9. Kutatás a hálózati könyvtári katalógusokban
11. Beilleszkedés a hálózat virtuális világába
12. 1. A hálózat használata a molekuláris biológia területén
12. 2. A hálózat használata a környezetvédelem területén
12. 3. A hálózat használata a számítógépes grafika területén
12. 4. A hálózat használata a csillagászat és az űrkutatás területén
12. 5. A hálózat használata a fizika területén
12. 6. A hálózat használata a nyelv- és irodalomtudomány területén
12. 7. A hálózat használata a történelemtudomány területén
12. 8. A hálózat használata az orvostudomány területén
12. 9. A hálózat használata a földtudományok területén
12. 10. A hálózat használata az ókortudomány területén
12. 11. A hálózat használata a filozófia területén
13. A hálózat használata a könyvtárakban
14. A hálózat használata az iskolákban
16. A hálózat használata Windowsból

II.Sorozat

1. Hogyan csináljunk saját Gophert?
8. Hogyan védjük hálózatra kötött számítógépes rendszereinket?
10. Hogyan készítsünk saját honlapot a Weben?